

Блок за заједничку државу у референдумској кампањи у Црној Гори чинили су Социјалистичка народна партија, Народна странка, Демократска српска странка и Српска народна странка. И док су прве три странке уложиле све своје капацитете за очување заједничке државе са Србијом, не остављајући простора за било какву алтернативу, дотле је СНС референдумску кампању користила за јачање страначке инфраструктуре. Значајан дио средстава добијених за вођење кампање, ова странка је склањала за оно што ће услиједити након 21. маја 2006. године. Један од челника СНС је у просторијама Народне странке, на састанку Тима за медијску анализу, устврдио да њих не интересује референдум већ искључиво избори након тога.

Само пар дана након референдума СНС је, од тих средстава, купила нове аутомобиле, а касније и свој медиј – радио. Челници ове партије отпутовали су за Београд гдје су остали дуже вријеме. Није било страначких врата на која нису закуцали тражећи подршку за себе и нову политичку причу. Великог брата су нашли у Српској радикалној странци и Томи Николићу који им је обећао сваку врсту помоћи. Како су још у референдумској кампањи припремили платформу за случај независности Црне Горе, није им било тешко да напусте Блок за заједничку државу, бјежећи од ефеката оправдане и очекиване фрустрације грађана изазване губитком државе. Нијесу се либили да отворено оптуже лидера Блока Предрага Булатовића за пораз на референдуму, иако су знали под којим условима и уз чију помоћ је Мило Ђукановић остварио независност.

Под покровитељством Томе Николића, СНС је отворила канцеларију у Београду на чије чело је постављен њихов бивши предсједник Желидраг Никчевић. Овај је окупио неколико београдских Црногораца који ће, касније, постати главни савјетници и креатори основних смјерница ове политичке групације. Колико успјешно, сви смо видјели.

Сарадња београдске канцеларије СНС и СРС резултирала је идејом о формирању коалиције под називом Српска листа. Неко је добро процијенио да ће фрустрираност губитком државе грађани наплатити странкама које су водиле тај процес, па се

требало сакрити иза новог имена. Уз то, било је више него јасно да ће избори бити рефлексивна референдума и да је немогуће побиједити Ђукановића супростављајући му се опозицијом у више колона. Борбу за смјену режима СНС је замијенила другим циљем: монопол на српско бирачко тијело.

Тома Николић је организовао састанак који је одржан у Београду 18. јула 2006. године коме су присуствовали Андрија Мандић и Зоран Жижич, бивши потпредсједник СНП који је у референдуму био на челу Покрета за заједничку државу. На састанку је договорено формирање коалиције Српска листа, утврђен њен облик и основне смјернице будућег политичког дјеловања. Николић је, у свом интервјуу, најавио шта ће бити основна предизборна тема будуће коалиције. Најавио је да Српска листа након избора неће ступати у савез са странкама које предводи СНП јер ће "доћи до отворене сарадње између Мила Ђукановића и Предрага Булатовића". На питање зашто Радикали праве коалицију са СНС, Николић је одговорио: "Ставови су нам увијек били скоро подударни. Мандић је добро истрајао и није се приклонио западним схватањима српства. Препознао је српство на исти начин као СРС". Николић је истакао да Црну Гору треба подијелити на Србе и остале грађане и припремити се за такву политику.

У међувремену, Жижич је у једној подгоричкој кафани "формирао" своју Демократску странку јединства и његова улога је била да у Српску листу привуче разочаране гласаче СНП. Формирано је и неколико невладиних организација које би ушле у будућу коалицију, а све са циљем да се Српска листа представи као широки фронт који ће чинити странке, НВО и значајни појединци српског народа.

Споразум о формирању коалиције Српска листа потписан је у Подгорици 7. августа 2006. године. Споразум су потписали Андрија Мандић у име СНС, Тома Николић у име СРС, Зоран Жижич у име Демократске странке јединства, Ново Вујошевић у име Народне социјалистичке странке, Момчило Вуксановић у име НВО Српско народно вијеће и Војин Грубач у име НВО Академска алтернатива. Потписници су споразум оцијенили као "велики дан за српски народ" и као "историјски догађај". Мандић је најавио борбу за "поновно окупљање и обједињавање у државној форми која најбоље одговара српском народу, сагласно својој историји", и рекао да ће Српска листа тражити културну и просветну аутономију за српски народ и процентуалну заступљеност у органима државне управе. Касније, челници и савјетници су се такмичили у смишљању епитета којима ће сликовито објаснити суштину нове коалиције. Најављени су "нови хоризонти", "свјежа политика која ће улити нову наду дискриминисаним и више пута изневјереним људима".

Резултат разбијања Блока за заједничку државу након избора 10. септембра 2006. године била је нова политичка снага на опозиционој страни, Покрет за промјене који ће, касније, обезбиједити двотрећинску већину за доношење Устава који је легализовао дискриминаторски однос над Србима у Црној Гори. Славили су Мило Ћукановић који је обезбиједио најубедљивију побједу од увођења парламентаризма, и Српска листа која је за пар хиљада гласова постала најача опозициона групација. Пекли су се волови у част освојених 12 посланичких мандата. За Србе у Црној Гори почиње најтежи период од доласка комуниста на власт.

Српска народна странка на својој скупштини одржаној у Бијелој 9. децембра 2006. мијења програм. Новим програмом залажу се за конститутивност свих народа у Црној Гори којих има преко 3%, за формирање дводомног парламента, за пропорционалну заступљеност Срба у државним органима, за културно-просветну аутономију (што значи прихватање мањинског статуса), за систем специјалних веза са Србијом и Републиком Српском, итд. Основна матрица политичког дјеловања Српске листе била је прихватање и разрада изворно дукљанске идеје о подјели јединственог православног бића Црне Горе на два различита народа, Србе и Црногорце, те да је Србија матична држава Србима из Црне Горе. Одлике политике ове групације биле су: некозистентност, лутање, готово дневно различити ставови о најважнијим питањима у зависности од тога ко је од савјетника био дежурни тога дана у београдској испостави СНС-а. Различите ставове саопштавали су не само предсједници констинуената Српске листе већ и челници Српске народне странке као најјаче снаге у тој коалицији. Злагали су се за консоцијативни модел демократије, да се српско национално питање у Црној Гори ријеша по македонском, босанском, белгијском, и на крају уругвајском! моделу. Предлагали су "компромис" у уставним решењима идентитетских питања, који би значао равноправност српског и црногорског језика, а потом и описно име језика, химну која би била компилација пјесама "Боже правде" и "Ој свијетла мајска зоро", итд. Радикали из Црне Горе и Томини Радикали потписују декларацију о правима Срба у Црној Гори којом се тражи да Срби у Црној Гори постану национална мањина, а Српско народно вијеће оснива Национални савјет Срба којим се легитимише залагање за мањински статус. Полако, али сигурно, српски народ у Црној Гори, под диригентском палицом Српске листе и њеног лидера Андрије Мандића себе затварао у гето.

Упорни критичар овакве политике и поразних резултата по српски народ и све грађане била је једино Народна странка. Као најстарија странка у Црној Гори која никада није мијењала своје име и основна програмска начела, Народна странка има историјску обавезу да не дозволи да се српско национално питање, које је, у ствари, питање идентитета историјске Црне Горе стави под тепих или ријеша противно његовој вољи и историјској улози творца црногорске државности. То су били разлози критика упућених идејама и политици Српске листе која би, ако се настави, довела до драстичног пада процента Срба у Црној Гори на следећем попису, што је основни задатак владајуће дукљанске идеологије и анτισрпске хистеричке коју продукују носиоци извршне власти.

Тиме би, на неки начин, била потврђена дукљанска теорија да су Срби у Црној Гори политичка категорија. Срби, који су творци Црне Горе и њене државности не смију себе довести у тај положај. Као потомци предака који су знали ко су и шта им је чинити у далеко тежим временима по наш народ, данашњи Срби морају препознати у својим редовима оне који их из личних и партијских интереса или незнања заводе за "Голеш планину".

За нешто више од двије године потрошена је идеја промовисана "великог" и "историјског" дана. Када су исцрпљене теме на којима је градила политички имиџ, када је сужен простор за политику емоција и када на последњим изборима у Котору није успјела да наплати Косово и штрајк глађу Андрије Мандића, Српска листа је остала на политичком бојишту готово без муниције. Наређена је демобилизација и ново прегруписавање. Изгледа да је идеолог СНС Горан Даниловић, први схватио гдје их води политичка памет београдске канцеларије СНС-а. Дакле, Српска листа у овој форми броји последње дане. Најаву оснивања нове странке, са новим именом и новим програмом нису са одушевљењем дочекале неке мање странке у коалицији, двије невладине организације, па и неколико високих функционера саме СНС. Све нам то говори да неће доћи до прекомпозиције Српске листе већ до њеног распада.

Готово је непознато у политичкој пракси да се једна јака и стабилна странка одриче свог имена, који јој је основни политички капитал, и удружује са малим и непостојећим странкама у нову странку са новим именом које неће имати префикс "српски". Сигурно је да ће Српска листа, бар у почетку, платити цијену такве одлуке јер свака транзиција кошта. Не желим да улазим у мотиве оваквог аранжмана, мада су ми апсолутно јасни. Они ће се врло брзо показати. Али, оно што је евидентно је да ће ова дешавања у Српској листи имати последице и на политичку сцену Црне Горе. Надам се позитивне по опозицију, јер се могу стећи услови за сарадњу опозиционих чинилаца на много већем и искренијем нивоу него што је то био случај до сада. И сигуран сам, позитивне по српски народ, јер је добро да се мијења политика која није донијела ништа добро том народу.

Не би било добро да нова странка оде у другу крајност, што се може десити, бар према ономе што најављује Андрија Мандић. Ако трансформисана Српска листа досадашњи погрешан приступ основним проблемима и начину њиховог решења, замијени бјежањем од тих питања, онда та трансформација неће имати ефекта на интересе бирача који гласају ову групацију. Далеко је Црна Гора од трајног и задовољавајућег решења идентитетских питања. Док је на снази Устав чије одредбе дискриминишу цијелу државотворну етничку заједницу, за њене политичке представнике нема пречих питања. Право на слободно национално опредељење не може се предпоставити економско-социјалним статусом, причом о европским интеграцијама или реформама

друштвеног система.

Но, све ово што се тренутно дешава у црногорској опозицији, биће још једно пресипање из шупљег у празно, ако лидери опозиције, коначно, не схвате неопходност мијењања метода политичке борбе и препознавања стварних приоритета. И ако не покажу стварну жељу да преузму одговорност за успјех или неуспјех те борбе. Све док странке опозиције буду размишљале о себи и једино себи, знатан проценат грађана који су против ове и овакве власти, на дан избора имаће паметнија посла од посјете бирачком мјесту.

Аутор је председник Извршног одбора Народне странке